

1925 JÚLIUS 15.

ERDÉSZETI LAPOK

LXIV. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

7. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Felelős szerkesztő
CZILLINGER JÁNOS

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj 1925 évre általában 240.000 K., erdőtisztéknek 120.000 K.,
erdészeti altisztéknek 80.000 K.

Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai a tagjárulékok (alap. kamat vagy tagdíj) és az időn-
kint közzétett pótdíj fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. emelet

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék.

(Telefon: 37—22.)

A szálerdő vágásmódjainak és állomány- alakjainak nomenklatúrája

I.

A szálerdő erdőgazdasági eljárásainak rendszerei, amelyek a különböző vágásmódokban és azok eredményeképpen az erdőalakokban nyilvánulnak meg, sem a külföldi, sem a hazai irodalomban nem jutottak el egységes elnevezéshez, ami kétségtelenül zavarólag hat és úgy az oktatást, valamint a gazdasági intézkedést nehezíti.

Hazánkban is és a külföldön is megkísérlették, hogy egyrészt műszószerkesztő-bizottságok útján, másrészt hivatalos rendeletekkel egységességet teremtsenek az elnevezésekben, de a tapasztalat azt mutatja, hogy egyik sem biztosít végleges megoldást.

A műszószerkesztő-bizottságok éppen a kétes esetekben rendesen nem tudnak megegyezésre jutni, mert többségi

döntésre a kérdés nem alkalmas; hivatalos rendeletekkel pedig tudományos kérdéseket eldönteni nem lehet.

Mennél nagyobb az irodalom, mennél többen foglalkoznak vele, annál több új szó kerül forgalomba, gyakran ugyanarra a fogalomra, még gyakrabban annak többé-kevésbé eltérő változataira és kétségtelen, hogy minden szerzőnek, minden kutatónak joga van ahhoz, hogy a lelkében fogant eszméket a saját módja szerint öntse szavakba és szellemi gyermekeit ő maga nevezze meg. Ha a név jó, találó és logikus, akkor előbb-utóbb általános érvényű lesz — föltéve, hogy a vele jelzett eljárás is elterjed — de ha nélküli a logika kényszerítő erejét, akkor előbb-utóbb feledés lesz az osztályrésze. Mennél szabadabban, mennél kevésbé korlátok közé szorítva fejlődik valamely tudomány, annál hatalmasabb lendületet vesz. Igaz, hogy ezzel talán több torz kinövés, több csodabogár is keletkezhetik, de az igazság végeredményben ezzel is csak nyer.

Hazai erdőgazdaságunkban az erdőművelésnek különféle ápolási és felújítási rendszereit alig ismerik és még kevésbé alkalmazzák, az elmélet még messze jár a gyakorlati kivitel előtt és általánosan elfogadott nomenklaturánk nincs. Sőt, hazánkban a szakközönség széles rétegei egyáltalán nem tesznek különbséget a természetes felújítás egyes módjai és eljárásai között és valamennyit — talán a szálalás kivételével — a fokozatos felújítás nevével tárgyalják.

A különféle rendszerek jellegének és eltéréseinek megvilágítására és érvényre juttatása érdekében az alábbiakban megkísérlem a szálerdő vágásmódjai és erdőalakjai nomenklatúrájának rendszeres kiépítését. Egyben kérem t. szaktársaimat, szíveskedjenek észrevételeiket velem mielőbb közölni, hogy az erdőműveléstan-készülő kézikönyvében azokat figyelembe vehessem.

Tájékoztatásul előre bocsátom a külföldi szakirodalom irányadó műveinek elnevezéseit. Nem terjeszkedem ki a legrégebb szerzőkre, hanem jórészt azokra szorítkozom, akiknek munkái vagy az általuk használt kifejezések hazai újabb irodalmunkban gyakrabban szerepelnek.

1. *Borggreve*¹, aki sok tekintetben úttörő volt, az állományalapítás² (Bestandesgründung) tárgyalásánál a természetes felújítás körül (Naturbesamung) a legnagyobb súlyt az anyafák által nyújtott védelemre fekteti, ennek megfelelő kialakítása (Leitung der Beschirmung) irányadó a vágásnál.

Tárgyalja a tarvágásos felújítást (Kahlhiebsverjüngung), a sötét és világos vágást (Dunkelschlagstellung, Lichtschlagstellung), túltartást (Überhalt), előkészítővágást (Vorbereitungsschlag), amelyek szerinte a szálalóvágás (Femelschlag) részei, a szálalást (Plenterbestand), azután pedig a kulissza vágásokat, lékvágásokat, a folt- és csoportgazdaságot (Kulissenschläge, Löcherhauungen, Horst- und Gruppenwirtschaft).

Borggreve nem állít fel nomenklatúrát és nem magyarázza a használt kifejezéseket, inkább kiviteli utasításokat ad.

Munkájából kiemelem a nálunk ma sokat emlegetett szálaló vágásos eljárásra vonatkozókat, azért, mert *Borggreve* — *Heyerrel* együtt — ezzel a szóval egészen más eljárást jelez, mint szaktársainak nagy része, különösen *Gayer* és követői.

Borggreve azt mondja (l. c. 195): „A szálalóvágásos üzem (Femelschlagbetrieb) a szálerdő használatának és felújításának legjobb alakja; ennél az anyaaállománynak csoportokkal vagy lékekkel (Gruppen und Löcher) való megritkítása és a fiatalosnak ennek következtében foltonként (Horste) való előre felverődése (Vorwachsen) lehetőleg kerülendő és lehetőleg egyenletes ritkítással (thunlichst gleichmässige Durchlichtung) megfelelő egyenletes felújításra kell törekedni, nem pedig ezeket (t. i. a csoportokat) éppen a hagyománnyal szemben erőltetni (forcieren).

2. *Gayer*³ rendszeresen definiálja és osztályozza az erdő-

¹ Holzzucht. 1891. 116.

² Az eredeti német elnevezéseket lehetőleg szószerint fordítottam, bár sokszor nem magyaros hangzásúak, kétségek elkerülése végett részben szószerint idézem az eredeti nevet, ill. szöveget. Az egyes fogalmak magyarázata az idézett szerzők műveiből van véve, ismét lehetőleg szószerinti fordítással.

³ Waldbau 1889. 126.

alakokat, illetve főállományalakokat (Hauptbestandesform) és az üzemmódokat (Betriebsform).

I. Főalakok (Grundform):

a) egykorú

1. tarvágásos alak (Kahlflächenform, Kahlschlagform) (l. c. 127.),

2. ernyővágásos alak (Schirmschlagform),

3. szegélyvágásos alak (Saumschlagform);

b) vegyeskorú

4. szálalóvágásos alak (Femelschlagform),

5. szálalásszerű szálerdő alak (femelartige Hochwaldform),

6. szálaló alak (Femelform).

II. Kiegészítő v. segédalakok (Ergänzungs- o. Hilfsform),

7. túltartásos alak (Überhaltform),

8. alátelepítéses alak (Unterbauform).

A tarvágásos alakot *Gayer* következőképpen jellemzi (127):

„Az állomány vetés vagy ültetés útján teljesen fátlan, kopasz területen keletkezik. Felnőtt korban a fák koronái folytonos koronaernyővé egyesülnek, mely felfelé és lefelé is többé-kevésbé élesen van határolva, a növekvő korral mind magasabbra tolódik a talaj fölé és ott magasabb korban jelentékeny, nyílt koronamentes teret képez, melyben a levételen fatörzsek (blattlose Baumschäfte) emelkednek fölfelé.

Az ernyővágásos alaknál (Schirmschlagform 131.) az állomány vagy az anyafák lehullott magvaiból keletkezik, amelyek a felújítandó területen — kisebb vagy nagyobb számban — egyenletesen vannak elosztva, vagy pedig mestérséges felújítás útján védőfák alatt, melyek az eredeti állományból a vágásterületnek egyenletes korona beárnyalása céljából egyelőre még meghagyattak és csak pár év múlva lesznek eltávolítva, amikor a fiatal generáció biztosan megvetette a lábát“.

A keletkezett állományt *Gayer* teljesen egyformának (durchaus gleichförmig) mondja, mert bár az egyévi magtermés rendszeren nem fogja a területet teljesen betelepíteni és vagy második magtermés vagy mesterséges pótlás, vetés vagy ültetés szükséges lesz, a rendszeren tíz éven alul maradó korkülönbségek már a rudas korban eltűnnek.

A szegélyvágásos alaknál az állomány úgy keletkezik, hogy a felújítás munkája (Verjüngungsakt) mindig csak az egész terület 20-ad, 30-ad vagy 40-ed részére szorítkozik és ezek a részletek szabályos sorrendben (geregelte Ordnung) egymás mellé sorakozó szegélyszávok vagy szalagok alakjával bírnak. Ez arra az eredményre vezet, hogy az új állomány szabályos korfokozattal (Altersstufenfolge) bíró szalagpásztákból (Bandstreifen) áll, melyek 20, 30 vagy 40 évi korkülönbséget mutatnak.

Az új állomány telepítése (Neubestandsgründung) vagy tarra vágott területen, vagy ernyővédelem (felülről jövő koronavédelem) alatt történhetik, utóbbi esetben természetes vagy mesterséges úton avagy váltakozva mindkét módon.

Az új állomány pásztás keletkezésének különleges módja a kulisszavágás (Kulissenhieb), melynél az új állomány telepítésére szolgáló szalagpászták létesítésénél az öreg állománynak egy-egy ugyanily széles pásztáját állva hagyják.

A szálalóvágásos alak (Femelschlagform)¹ tárgyalásánál *Gayer* előrebocsátja, hogy kb. 10 évig terjedő korkülönbség ugyan a felnőtt állományt nem fosztja meg az egyöntetűség jellegétől, de már 20–40 éves korkülönbségek az állomány idősebb korában sem mosódnak el.

A szálalóvágásos alaknál az (új) állomány foltokban és csoportokban (horst- und gruppenweise) keletkezik az összes, egy 20–40 éves felújító időtartama alatt bekövetkező magtermések természetes bevetődéséből. A foltonkénti felújítás

¹ Itt még (135. o.) *Gayer* ezt a szót használja, később (Der gemischte Wald 1886. 69.) e helyett a „horst- und gruppenweise Verjüngung“ kifejezést alkalmazza, félreértések elkerülése végett (bediene ich mich zur Vermeidung von Begriffsverwirrungen, lieber der Bezeichnung „horst- und gruppenweise Verjüngung“).

útján keletkezett állomány tehát annyi — kisebb-nagyobb foltokban elosztott — korosztályból áll, ahány magtermő év a 20—40 éves felújítási időszak (Verjüngungsperiode) alatt beállott, de ezek a korosztályok nem sorakoznak szabályosan a korfokok szerint, hanem rendszertelenül össze-vissza vannak keverve. A szálalóvágásos alak állománya már külső megjelenésében nagyon eltérő kell hogy legyen az egykorútól, mert az összkoronasátor (Gesamt-Kronendach) nem záródik össze egy emeletre (Höhenetage), hanem foltonként váltokozva hullámszik fel és alá a nélkül, hogy a teljes záródás híjján volna. Csak a magas korban tolódnak az egyes foltok koronái inkább egy emeletbe. *Gayer* a mesterséges állománytelepítést itt sem zárja ki, sőt esetleg számottevő részesedést nyújt annak.

A szálalásszerű szálerdő alak neve alá foglalva *Gayer* azokat az eseteket, amikor egykorú, esetleg vegyeskorú alapállományba más fafajnak több vagy sok foltja vagy apró területe (Horste, Kleinflächen) ékelődik be.

A szálalóalak (Femel oder Plenterform).¹

„Hogyha egy új állomány összetétele olyan, hogy abban minden lehetséges korfokozat, az egyéves magesemetétől a vastag törzsig (Starkholzstamm) egyenként vagy inkább foltonként keverve mindig és állandóan képviselve van, kapjuk a szálaló szálerdő elméleti fogalmát... Ilyen állomány

¹ A „Femel“ és „Plenter“ szavakat — utóbbit „Plänter“, „Blender“ alakban is — a legtöbb szerző felváltva használja és nem tesz köztük különbséget, sőt pl. *Wagner* egyenesen helyteleníti a kétféle értelmezést. Mások viszont eltérő értelmet tulajdonítanak a két szónak és pedig a felújítási idő tartama alapján: a Plenter szó akkor van helyén, ha a felújítás a vágásforduló egész ideje alatt szakadatlanul folyik, a Femel pedig, ha az a fordulónak jelentékeny, kb. egyharmad vagy ennél még nagyobb részét veszi igénybe. (*Möller*: Der Dauerwaldgedanke. 21. oldal.)

Más alakban, de végeredményben ugyanabban az értelemben megkülönbözteti *Tichy* (Qualifizierter Plenterwald. 31.) a két fogalmat. A „Plenterbetrieb“-nél a fák kiszedése nyomán támadt hézagok nem lesznek tágítva, a „Femelbetrieb“-nél ellenben ezek lassan, gyűrűalakban (zonenförmig) nagyobbodnak.

A fordításnál csak a „szálaló“ szó állván rendelkezésre, az eltérő értelmezést nem tudjuk átvinni a magyarba.

azonban a valóságban alig létezik..., a valóságban ennek az ideálnak megközelítésére törekedhetünk... A szálalóerdő keletkezése ill. felújítása „főképen“ (in der Hauptsache) természetes úton történik.

Már *Gayer* is panaszkodik, hogy a „szálalóerdő“ szó a legesodálatosabb fogalomzavarokkal küzd (140). Eltekintve attól, hogy gyakran összecserélik a szálalóvágásos alakot, szálerdőszerű középérdő alakot és a szálalóerdő alakot, sőt a szegélyvágásos alakot is egymással, sokszor a szálalóerdő névvel jelzik azokat a rablómódra használt és kifosztott, minden gazdasági ápolás hijján levő erdőket, amelyek hegyvidéken és másutt is láthatók és a legnagyobb elhanyagoltság bélyegét viselik (vollste Verwahrlosung). „Ezek nem szálaló alakok, hanem az erdőpusztítás alakjai“.

Ez hazánkra is áll, mert — amire később még rátérek — nemcsak a gyakorlati erdőgazdaság, hanem az irodalom is felváltva használja a szálalás és szálaló vágás kifejezéseket és oly gazdasági eljárást von a rendes szálaló erdő fogalma alá, mely attól elég távol esik (véderdők).

„A túltartásos alaknál az állomány felújítása alkalmával egyes részeket — törzseket vagy foltokat — meghagynak avval a céllal, hogy bizonyos időn át a ritkítási növedék segítségével lehető legnagyobb gyarapodáshoz jussanak (möglichste Erstarkung). Ez a szálerdő bármely alakjával összeköthető, a tarvágás azonban kevésbé kedvező erre, jobb az ernyős felújításos alak és még jobb a szálalóvágásos alak, mely a túltartásnak legtermészetszerűbb alakja (naturgemässeste Grundform) és tulajdonképen ezzel kapja meg tökéletes alakjellegét (vollendeter Formcharakter).¹

Alátélepitéses alak (kétkorú, kétvágásos szálerdő) keletkezik, hogyha egy bármi okból gyér állásba jutott állomány védelme alatt új, második állományt telepítünk.

Gayer az erdőalakokat még általánosságban merev és

¹ A túltartásos alak ez utóbbi változata kb. azonos a szálerdő vágásnak badeni módosulatóval (l. 240. o.) (*Gayer*: Über den Femelschlagbetrieb und seine Ausgestaltung in Bayern. 1895.)

mozgékony alakokra osztja (starre und bewegliche Form). Az előbbieik közé az egyöntetű állományokat, az utóbbiak közé a nem egyöntetűeket sorozza.

Az erdőalakok keletkezését *Gayer* nem üzemmódokra (Betriebsform, -art) vezeti vissza, hanem az állomány telepítésére és ápolására (Bestandesgründung, -erziehung).

A természetes felújításnál (Bestandesgründung durch Naturbesamung, Selbstverjüngung durch Samen) *Gayer* szembeállítja a szálalást a vágásos eljárásokkal, de nem von köztük éles határt, ami alábbiakból látszik.

A vágásos eljárásokhoz tartozik a vágásos ernyős felújítás (schlagweise Schirmbesamung). Ez *Gayer* szerint azonban nemcsak vágásterületeken, hanem csoportokban, sőt szalagokban és szegélyekben is alkalmazható, előbbi esetben a felújítás egyöntetű (gleichförmig), vagyis egykorú, utóbbiakban nem egyöntetű (ungleichförmig), vagyis vegyeskorú. Az utóbbi esetek egyúttal átvezetnek a szálalóvágásos alakra (Femelschlagform), sőt a szálaló alakra (Femelform. 402), vagy a szegélyes ernyős felújításra (Schirmbesamung in Saumschlägen).

„Az ernyős vágás lehetőleg egyöntetű viszonyokat követel úgy az állományt (egykorú, elegyetlen), mint a termőhelyet és a talajviszonyokat illetőleg, a felújítás egyes stádiumai kedvező viszonyok között lehetőleg egyformán és egy időben következzenek be egy egész állományon végig, amiért az egyenletesen dolgozó ernyős felújítás eredménye bizonytalan.“

„A vágásnak egyforma végrehajtása ennek a felújításmódnak egyenesen jellegéhez tartozik, általánosságban a viszonyok kedvező találkozását követeli, különösen elegyetlen állományokban; a siker bizonytalansága annál inkább tünedezik, mennél kisebb a felújítás, illetve vágás területe. (Die gleichförmige Schlagbehandlung gehört also geradezu zum Charakter dieser Verjüngungsmethode, (400) ... setzt im allgemeinen ein glückliches Zusammentreffen günstiger Verhältnisse voraus... namentlich für Bestände reiner Bestockung... die Unsicherheit des Erfolges schwindet um-

somehr, je kleiner die Verjüngungs- oder Schlagflächen sind. 401.)“

A csoportonkénti vagy foltonkénti ernyős felújításnál az egyes vágásterületek aprók és a vágás nem terjed az állomány egész területén egyformán és egyidőben végig, hanem annak egyes részein eltérő időben történik, minek következtében különböző korú csoportok és foltok sorakoznak egymás mellé. A felújítási időtartam (Gesamtverjüngungszeitraum) nagyon változó lehet, lehet 20, 30, 40 éves, de kiterjedhet az egész fordulóra is, ennek nyomán keletkezhetik a szálalóvágásos alak, illetve a szálalóalak. (Femelschlagform, Femelform, 402).

„A szálalóvágásos felújításnál (femelschlagweise Verjüngung) az új állomány darabonként (stückweise) keletkezik kisebb-nagyobb csoportok és foltok alakjában, melyek szabálytalanul oszlanak el az állomány egész területén, minden már meglévő és hasznavehető telepítés be lesz olvasztva a felújítás folyamatába. A vágásvezetés szempontjából megkülönbözteti *Gayer* a támadó vagy kezdő vágásokat (Angriffshiebe) és az utó- vagy szegélyező vágásokat (Nach- und Umsäumungshiebe), előbbiek célja a részleges bevetődés előidézése, ill. ha ilyen már van, annak fentartása, ezek tehát úgy az elővágás, mint az utóvágás vagy vetővágás jellegével bírhatnak; utóbbiak célja a betelepült fiatalos csoportok felzabádítása és nagyobbítása, köralakban vagy általában oldalt (ringförmig oder überhaupt seitlich). E mellett jól fejlődő fák túltarthatók a ritkítási növedék kihasználása érdekében. (Können wuchskräftige Stämme zur Lichtwuchserstarkung übergehalten werden. 406)“.

3. *Heyer*¹, akinek könyvét *Illés* igen nagy mértékben és még *Vadas* is sok tekintetben követte, *Gayertől* lényegesen eltérő fogalmakat és szavakat alkotott. Rendszere is más, mert az anyafák elhelyezkedését veszi az osztályozás alapjául.

„I. Az anyafák a bevetendő területen kívül állanak.

Tarvágásos üzem a szélek bevetődésével (Kahlschlag-

¹ Der Waldbau. 1906. *Hess* átdolgozása. 381.

betrieb mit Randbesamung). Erre csak a könnyű magvú fajok, elsősorban veresfenyő, luc, erdeifenyő alkalmasak. (382.)

II. Az anyafák a bevetendő területen állanak.

1. Az összes korfokozatok előfordulnak szálanként vagy foltonként elegyedve. (Einzel- oder horstweise Mischung). Tulajdonképpen szálaló üzem (Femel- oder Plenterbetrieb). Ennél az üzemnél az uralkodó fafaj árnyékot tűrő legyen, fényt kívánókra kevésbé alkalmas. (384.)

2. A korosztályok területek szerint vannak elkülönítve (flächenweise getrennt). Szálalóvágásos üzem. (Femelschlagbetrieb). Az ezzel az eljárással telepített állományok nagyon eltérő jelleget kapnak a szerint, hogy — az állomány természetes felújításának megindítása után — egy magtermő év elvileg a lehetőségig nagy mértékben lesz-e kihasználva, vagy hogy már elejétől fogva több magtermő év kihasználása van-e tervbe véve? Mivel utóbbiért különösen *Gayer* szállott síkra, ezt a rendszert a *Gayer*-félének lehet nevezni. Ennél az állományok inkább szálalásszerű jelleget kapnak (mehr femelartiger Charakter), illetve nagyobbak a korkülönbségek, mint az előző esetben.“

A szálalást *Heyer* közelebbről nem jellemzi, a szálalóvágásos üzem (Femelschlagbetrieb, Badenben: geregelter Femelbetrieb) *Heyer* szerint három vágásfokra (Fällungsstufen) oszlik: előkészítővágás, magvágás és ritkító vágás (Vorbereitungsschlag, Samenschlag, Auslichtungsschlag).

Sem *Gayer*, sem *Heyer* nem von élesebb határvonalakat az egyes eljárások között, *Gayer* ugyan elkülöníti az egyenletes bontást az egyenlőtlentől és megállapítja az általa nagyon propagált és a köztudatban az ő nevéhez kötött „bajor szálalóvágásos eljárás“ (bayerischer Femelschlagbetrieb) tipikus jellegeit (csoportok és foltok, Gruppen und Horste), de könnyedén átvezeti ezt a tőalakot más rendszerbe. *Heyer* pedig a korosztályoknak egyrészt szálanként vagy foltonként, másrészt területenként való elkülönítésével szintén csak bizonytalan határokat állít fel, amelyek nagyon ingadozó értelmezést engednek meg.

Ennek a két szerzőnek eltérő, szinte ellentétes nomenklatúrája és definiálásuk határozatlan volta eredményezte jórészt a hazánk irodalmában is uralkodó bizonytalanságot.

4. *Wagner*¹ — akinek munkái újabban igen nagy hatást váltottak ki — *Heyer* osztályozását teljesen mellőzendőnek tartja és *Gayer*-ét elfogadja, sőt ennek tovább való kiépítését, az egyes eljárások élesebb körülhatárolását kívánja.

Míg *Gayer* a felújulás időtartamát veszi kritériumnak, *Wagner* inkább a csemetéknek a talajon való megjelenését, a településnek térbeli sorakozását veszi alapul, ami szorosan összefügg a felhasznált magtermések számával.

Ennek alapján két főtypus alakulna ki:

I. A szálalóüzem (Blenderbetrieb).

II. A vágásos üzemek (Schlagbetriebe).

Az első felhasználja az összes magtermő éveket az egész gazdasági területen, az utóbbiak ellenben azoknak csak korlátolt számát, ennek megfelelően a gazdasági területet vágásokra osztják.

A vágásos üzemek lehetnek:

- a) tarvágásos üzem (Kahlschlagbetrieb),
- b) szegélyvágásosüzem (Saumschlagbetrieb),
- c) ernyővágásosüzem (Schirmschlagbetrieb),
- d) szálalóvágásosüzem (Blenderschlagbetrieb).

Wagner ennek az egyébiránt általánosan elfogadott felosztásnak hibájául rója fel, hogy nem logikus, mert az egyiknél, a szegélyvágásos üzemnél a vágás alakja irányadó, (Schlagform), a többieknél a vágás kivitelének módja, a vágatás vagy kivágás (Hiebsform²).

A vágatás kivitele alapján *Wagner* négy fővágatásmódot (Haupthiebsarten) különböztet meg. Tarvágatás (Kahlhieb)

¹ Der Blendersaumschlag und sein System. Die Grundlagen der räumlichen Ordnung im Walde.

² A „Schlag“ és „Hieb“ között különbséget kell tennünk. A „Schlag“ a vágás területi alakjára vonatkozik, bizonyos körülhatárolt területet jelezve, a „Hieb“ ellenben a kivitelre, a vágás munkájára. Fordításnál ez alig fejezhető ki, legfeljebb a „vágás“ és a „vágatás“, vagy „kivágás“ szavakkal.

a terület teljes tarolása. Ernyősvágatás (Schirmhieb), ha egyenletesen ritkítjuk a területet. Szálalás (szálalóvágatás, Blenderhieb), ha nem egyenletesen ritkítjuk, ez lehet egyes (szálankénti) vágatás, csoport- vagy foltalakú vagy lékvágatás (Einzelhieb, gruppen- oder horstförmiger Hieb, Löcherhieb). Szélezés (Rändelegung), szélvágatás (Randhieb¹), ha az állomány szélén lineárisan vágatunk, akár többé-kevésbé egyenes vonalban, akár túlnyomóan körvonalban, mint a lékvágatások (Löcherhieb) folytatása.

Ha a vágás alakját (területileg) vesszük alapul (Schlagform), akkor lehet: szélesvágás (nagyvágás, Breitschlag), az állomány egész területén.

Keskenyvágás (szalagvágás, Schmalschlag), az állománynak többé-kevésbé keskeny szalagja.

Szegélyvágás (Saumschlag, Randschlag) az állomány szélén lineáris vezetéssel.

Foltvágás (Horstschlag) apró kör vagy négyzetes vágások.

Az egyes felújítási eljárásokat *Wagner* a fentikét osztályozásnak, a vágatásmódnak és a vágásalaknak összekapcsolásából vezeti le.

Tarvágásnál, a szerint, mint a vágás az egész területre, vagy pásztákra vagy keskeny szegélyekre terjed: nagy tarvágás (Kahlbreitschlag), pásztás tarvágás (Kahlschmalschlag) és szegélytarvágás (Kahlsaumschlag). Az első kettő szerepelt hazánkban — kisebb erdőterületeknél a pásztás alakban — a rendes „tarvágás“ neve alatt. Szegélyes tarvágás hazánkban tudtommal nem került alkalmazásra, láttam ugyan egy-két kísérletet, de az már inkább a „pásztás“-nak felelt meg.

Az ernyősvágás (Schirmschlag) szintén lehet széles, pásztás és szegélyes ernyősvágás (Schirmbreitschlag, Schirmschmalschlag, Schirmsaumschlag).

¹ *Wagner* itt szándékosan kerüli a „Saumhieb“ szót, nehogy félreértésre adjon alkalmat, ezért itt a „szélezés“ kifejezéssel fordítom a Rändelung-ot.

Az első adja azt az eljárást, amely hazánkban is szokásban volt és amelyet *Illés* nyomán fokozatos felújító vágás neve alatt ismerünk.

A másodikhoz sorozza *Wagner* a *Gayer*-féle Schirmbesamung in Saumschlägen-t, továbbá a neuessingi gazdasági szabályokban tárgyalt (l. *Roth*: A hegyvidéki erdők természetes felújításáról. Erdészeti Lapok, 1916.) Saumschlagot.

A harmadik — Schirmsaumschlag — nem került alkalmazásba, mert az ezzel a névvel szereplő fenti két eljárás (Schirmbesamung in Saumschlägen, neuessingi Saumschlag) nem „szegély“, hanem „pásztás“ vágás.

A szálalóvágásoknál lesz: nagy szálalóvágás, pásztás és szegélyes szálalóvágás (Blenderbreitschlag, Blenderstreifenschlag, Blendersaumschlag). Az első megfelel a *Gayer*-féle szálalóvágásnak, mely a felújítás alá vett egész területre terjed, ha ellenben annak csak egy részére terjed és szélesebb szalagokban halad, akkor „pásztás“-sá, keskeny szalagokban pedig szegélyes szálalássá, illetve ahogy régebben elneveztem, szálaló szegélyvágássá¹ válik.

Wagner még tárgyalja a „kis“ és „nagy“ területek gazdaságát, ami gyakran szóba kerül az irodalomban abból a szempontból, hogy miképpen jelenik meg a csemetetelepülés a talajon. „Az erdőgazdaság tartamossága — az állomány folytonos fentartása szempontjából felfogva — csak a kis területeken alapuló gazdaságnál van főképpen biztosítva.“

5. *Bühler*¹ a természetes felújítás alakjainál (Formen der natürlichen Verjüngung) abból indul ki, hogy a magvak vagy a fa alá vagy melléje hullanak, az előbbi az ernyős, az utóbbi az oldalfelújítást adja (Schirmverjüngung, Seitenverjüngung). A természetben rendszeren a kettő többé-kevésbé összeolvad — *Bühler* szerint — az erdőszéli felújulásban (Randverjüngung).

¹ Waldbau. II. 292.

A magvak vagy egyenlőtlenül borítják a talajt, vagy ha egyenletesen borítják is, gyakran egyenlőtlenül csiráznak és csoportok, foltok keletkeznek (Gruppen, Horste), ez vezet a lyuk- vagy foltszerű, szálalásszerű felújításhoz (löcher- oder horstweise, femelartige Verjüngung).

A bevetődés vázolt változataihoz járul a vágás módja (Art des Hiebes). Ez lehet:

I. Az öreg állomány eltávolítása mag-, ritkító és taroló vágásokkal (Samen-, Licht- und Abtriebsschläge), amelyek vagy az állomány egész területére, vagy annak csak egy részére terjednek.

II. Pásztás, vagyis hosszú és keskeny vágás (der streifenweise, d. h. lange und schmale Schlag, der Streifenschlag), ide számítva *Bühler* a keskeny szegélyezést, a szegélyvágást (schmale Absäumung, der Saumschlag).

III. A szálaló vágás, vagyis az a pásztásvágás, mely a folt- vagy lyukszerűen, azaz szálalva felújított állományban az öreg faanyag eltávolítására szolgál (der Femelschlag, d. h. der Streifenschlag, der im horst- oder löcher- d. h. femelweise verjüngten Bestand zur Entfernung des alten Holzes angewendet wird).

Bühler az egyes eljárások megnevezésének „zavart és félreértéses voltát“ (unklar und missverständlich) azzal magyarázza, hogy az erdőben sem a bevetődés formáit, sem az öreg fák levágásának módjait (Formen der Ansamung, Art des Abtriebes) nem lehet élesen elkülöníteni, ezért az anyafák, a bevetődés és az öreg állomány kiszedésének alapján felsorolja a különböző felújításokat és vágásokat, azután pedig — visszanyúlva a legrégebb szerzőkre is, összesen 54-re — felsorolja a használt sokféle kifejezést.

A természetes felújítás különböző eljárásait *Bühler* mind egy kalap alá vonja (die Verjüngungshiebe oder die Schlagstellungen überhaupt) és *Hartig* nyomán a következő elnevezéseket sorolja fel (Bezeichnungen der Hiebe):

a) gyérítővágások¹ (Durchforstungshiebe),

¹ Öreg, kb. 60 éves állományoknál *Bühler* a gyérítést már a felújító vágásokhoz sorolja.

- b) előkészítő vágás (Vorbereitungsschlag),
- c) magvágás (Samenschlag),
- d) ritkítóvágás (Lichtschlag),
- e) tarolóvágás (Abtriebs- oder Räumungsschlag).

Ezek azután különféle módon kerülhetnek keresztülvitelre, de kétségtelen, hogy *Bühler* szeme előtt a szabályszerű fokozatos felújító vágás lebeg, mutatja ezt az a súly, amit a magvágásra fektet (l. 349.), ettől az egy vágástól függ szerinte a felújítás sikere vagy sikertelensége.

6. *Mayr*¹ az egyszerre vagy legalább rövid időn belül kihasználandó terület nagyságából indul ki és megkülönbözteti a nagyállományt, állományt (3 ha-on felül), apróállományt (0.3—3.0 ha.), csoportot s (1 a—0.3 ha.) és egyes törzset (Grossbestand, Bestand, Kleinbestand, Gruppe, Stamm²).

A használat és felújítás módja és eljárása (Art und Weise) azután különböző elnevezésekhez vezet és pedig:

1. A nagyállománytarvágás (Grossbestandskahl-schlag) természetesen a legnagyobb, nyílt fátlan terület. Kisebb az állomány- és még kisebb az apró állomány- vagy csoporttarvágásnál, az egyes fára alkalmazott tarvágásos felújítás fogalmilag és gyakorlatilag az ertyősvágásos felújítással azonos (kommt begrifflich und praktisch einer Schirmschlagverjüngung gleich. 253).

2. Tarolószegélyvágás vagy szegélyszerű tarvágás (der kahle Saumschlag oder saumweise Kahlschlag). A szegély szélessége a famagasság felétől annak négyszereséig terjed.

3. Kulissza tarvágás (Kulissenkahl-schlag) keletkezik, ha a taroló szegélyvágásokat úgy sorakoztatjuk párhuzamosan, hogy köztük sávonként állva marad az erdő.

4. A gyűrűstarvágás (der ringförmige Kahlhieb) kezdődik köralakú léktarvágással (kahler Löcherhieb) és gyűrűalakú taroló szegélyvágásokkal (ringförmiger kahler Saumschlag) periferikusan tágul.

¹ Waldbau. 249., ill. 254.

² *Mayr* az egyes törzshöz (Einzelstamm) hozzáfoglalja a csapatot (Trupp), amely név alatt az 1 árnál kisebb területű állományt érti.

5. Az előbb említett léktarvágás kapcsolatba hozható a taroló szegélyvágással (kahler Saumschlag).

Az ernyős felújítás alakjaihoz (Schirmstandsformen der Verjüngung) sorolja *Mayr* a következőket:

6. A nagyállomány gazdaságban az ernyősvágásos felújítás (Schirmschlagverjüngung) több mint száz év óta különleges kialakulást nyert a sötétvágásos felújítás neve alatt (Dunkelschlagverjüngung). Ez alatt érti *Mayr* a fokozatosan felújító vágást, amelyet ő is előkészítő, vető és ritkító vágásra oszt (Vorbereitungshieb, Besamungshieb, Lichtungs- oder Lichthieb), ezeket megelőzik és követik az elő- és utóvágások (Vor- und Nachhiebe), amely utóbbiakat *Mayr* a felújító vágáshoz tartozónak mond, ennek tehát négy vágásfokozatát ismeri.

7. Ugyanabból az eljárásból vezeti le *Mayr* a szegélyszerű sötétvágást (saumweiser Dunkelschlag), amelynél az állománynak kb. 2—4 famagasságnyi széles pásztája kerül felújítás alá.

8., 9., 10. A „Dunkelschlag“ *Mayr* szerint mind a négy vágásával az apróállománynak egész területén vagy annak szegélyén és a csoportokban is alkalmazásra kerülhet.

11. Gyűrűs sötétvágásnak vagy gyűrűalakú ernyővágásos felújításnak (ringförmiger Dunkelschlag oder ringförmige Schirmschlagverjüngung) mondja *Mayr* azt az eljárást, amelynél az előbbi négy vágást az állomány sok helyén köralakú apró területeken alkalmazzák. Hogyha ennél az eljárásnál nem fektetnek súlyt a négy vágásfokozat pontos betartására és a vágás mértékét, valamint a szegélyek szélességét nem kötik szigorúan a „Dunkelschlag“ követelményeihez, akkor keletkezik:

12. A csoportos vagy folt- és csoportos felújítás, (gruppenweise oder auch horst- und gruppenweise Verjüngung, mely eljárás a *Gayer*-féle szálalóvágásos felújítás (Femelschlagverjüngung) neve alatt ismeretes.

13. A felszabadítás gyorsítása végett ez az eljárás sötétvágással való megindítás után tarvágással vagy taroló szegélyvágással folytatható, mesterséges felújítással vagy

14. anélkül.

15. A bajor vagy v. *Huber*-féle eljárás a nagy vagy apró állomány belsejében kezdi a csoportos felújítást *Gayer* „szálalóvágása“ értelmében (im Inneren eines Gross- oder Kleinbestandes mit gruppenweiser Verjüngung im Sinne von *Gayers* Femelschlag), de egyidejűleg a szél alatti oldalon taroló szegélyvágás (kahler Saumschlag) jön alkalmazásba. Ennek célja egyrészt a felújítás gyorsítása (Beschleunigung der Verjüngung), másrészt az évi egyenlő fatömeg termelése. Ezt az eljárást v. *Huber* „kombinált“ eljárásnak mondja. Bajorországban általánosan elterjedt.

16. Az eddig tárgyalt eljárásoknál a felújítás első vágása az erdőt (állomány és talaj) készületlenül találja, a talaj még nem alkalmas a mag befogadására. Ha azt akarjuk, hogy egy állomány a használat pillanatában már felújításra alkalmas legyen, akkor azt megfelelően kell nevelni, az erre való törekvés jellemzi a

16. nevelő felújítást vagy nevelő gazdaságot (Erziehungsverjüngung oder Erziehungswirtschaft).

17. Az ernyővágásos felújításnak a legkisebb területekre való szorítása, amikor a minimum az egyes törzs, a maximum a csapat (Trupp), adja a szálaló erdőgazdaságot (Femelwaldwirtschaft, Plenterwaldwirtschaft, Schleichwirtschaft). Ez kiterjedhet az egész erdőre, de esetleg annak csak egyes területeire.

18. Ha az erdő egymás mellett fekvő részein, zónáin sorban halad végig, kapjuk a zónaszerű szálalóüzemet vagy zónaszerű szálaló felújítást (zonenweiser Femelbetrieb oder zonenweise Plenterverjüngung).

Elméletileg a szálalás (Femelhieb) az alája fogott erdő egész területén évenként végig kell hogy menjen.

19. Ha egyes területek évek bizonyos számán keresztül nem vétetnek használat alá, kapjuk a szünetelő szálaló üzemet, illetve felújítást (umlaufender oder aussetzender Femelbetrieb bzw. Verjüngung).

20. Ez hosszabb szünetelések esetén időleges szálaló üzemmé (periodischer Femelbetrieb) változik.

21., 22. A szálalóüzem különleges alakjaikép említi *Mayr* a *Ney*-féle szegélyes szálalóüzemet és a gyűrűs szálalóüzemet (Saumfemel-, Ringfemelbetrieb).

Mayr az elsoroltakon kívül még a különböző szálerdőalakoknak, illetve gazdasági eljárásoknak hosszú sorát sorolja fel, összesen ötvenet, ezek azonban függetlenek a felújítás módjától és egyéb speciális sajátságokkal bírnak, amiért itt ezekre nem terjeszkedem ki.

A fent elsorolt, többé-kevésbbé rendszeres nomenklaturákon kívül főlemlíték még egynéhány külföldi eljárást, melyek nem szerepelnek a vázolt felsorolásokban, de az irodalomban jelentékeny szerephez jutottak.

7. Így a badeni szálalóvágásos gazdaság¹ (badische Femelschlagwirtschaft, modifizierte Schlagwirtschaft, geregelter (geordneter) (Femelbetrieb), amelyet *Kaán* régebben szálalóvágásos haszonfagazdaság néven írt le; továbbá *Ebenhard*: ernyős ékvágás² (Schirmkeilschlag), *Kubelka*: pásztás szálalóvágás³ (Femelstreifenschlag), *Biolley*: Szálaló erdő ellenőrző eljárással,⁴ (*Jardinage cultural*, *Methode du contrôl* és *Möller*: Örökerdő (Dauerwald).⁵

A badeni eljárás még 1907-ben a badeni szálerdők 31.5%-án uralkodott, luccal és bükkal elegyes jegenyefenyvesekben fejlődött ki még akkor, amikor azok feltárása messze maradt a maitól. Lényege, hogy az állomány megindított bontásának továbbhaladásánál nem a betelepedett fiatalos érdekét vették irányadónak, hanem egyes állvamaradt fák, különösen jegenyefenyők hizlalását tették főcélá. Ennek érdekében a felszabadító vágás idejét kinyújtották, sokszor tetemesen, több évtizedre, hogy azok a fák, melyek az úgy-

¹ *Kaán*: A „Schwarzwald“ szálalóvágásos haszonfagazdasága. Erd. Lapok. 1903. V. évf. *Kaán*: Erdőgazdasági problémák és azok megoldása. 1923. 34.; *Gayer*: Der Femelschlagbetrieb und seine Ausgestaltung in Bayern. 1895.; *Seeger*: Das badische Femelschlagverfahren. 1924.

² Dr. Eberhard: Die räumliche Ordnung im Walde und die Naturverjüngung. Allg. Forst- und Jagdzeitung. 1908. 113.

³ Die intensive Bewirtschaftung der Hochgebirgsforste. 1911.

⁴ *Jardinage cultural* 1901. L'aménagement des forêts. 1919.

⁵ Der Dauerwaldgedanke. 1922.

nevezett Holländereknek¹ méreteit elérhették, azokat mielőbb és mennél nagyobb számban el is éri. Nagy súlyt fektettek a fák felnyesésére, ebben a badeniek rendszerük fontos tartozékát látták, erdőmunkásaik között elite csapat volt a „Stümmeler“-ek gildája, amely ma már kb. kihalt. Természetesen a fiatalos sokszor nagyon megsínylette az évtizedes nyomást, de erre nem voltak tekintettel, az ápolás csak a „Holländer“-ekre dolgozott és ezek fejlődését segítette.

Az eljárást Badenben elhagyták egyrészt azért, mert a változott viszonyok között nincs megokolva a ritkítási növedéknek a fiatalos kárára való túlzott kihasználása, másrészt azért, mert állítólag nem volt alkalmas a térbeli és időbeli rend helyreállítására. Helyette a badeni erdőgazdaság jelenlegi vezetője, *Philipp* országos erdőmester hivatalosan a következő eljárást, az *Eberhard*-féle ernyős ékvágást (*Schirmkeilschlag*) juttatta előtérbe.

8. Az *Eberhard*-féle ernyős ékvágás az előzőtől elsősorban abban tér el, hogy nem törekszik a felújítási időszak alatt az állvamaradt fák ritkítási növedékének nagyfokú kihasználására.

Eberhard eljárása sok tekintetben emlékeztet *Wagner* szegélyes szálalóvágására, de kevésbé radikális. Nem követeli az egész gazdaságnak gyökeres változtatását, hanem lassú átmenettel akarja a mai helyzetből a jövőt kialakítani. Nagy súlyt fektet az egymást gyorsan — lehetőleg évenként! — követő ápolóvágásokra, amelyek kellő időben — a talaj megmunkálásával kapcsolatban — simán átmennek a felújító vágásokba. Ezek eleinte az egész területen haladnak végig, a felújítást tehát nagy területeken akarják előidézni, a betelepedés után a felszabadítás kettős ékalakú szegélyekkel történik a kiszállítás lehetőségének gondos figyelembevételével Ennek érdekében *Eberhard* az erdőt „közelítési zónákra“ (*Anrückzonen*) osztja a terepviszonyok és a már meglevő fő szállítási vonalak alapján. Ezek irányadók a vágatások térbeli beosztására. Az ékszegélyek keskenyek,

¹ Hollandiába szállítandó szálfák, amelyeknek kellő hosszúság mellett bizonyos felső átmérővel kellett bírniok.

egymást sűrűn követik, csúcsuk lehetőleg a veszélyes szél-iránnyal szembe fordul. A talaj megmunkálására Eberhard nagy súlyt fektet.

9. *Kubelka* teljesen *Wagner* nyomdokán halad. Ő maga azt mondja: „*Wagner* eszméit a magas hegységekre is át lehet vinni, hogyha az ember eltekint az észak-dél felújítási iránytól és a túlkeskeny szegélyvágásokat pásztás vágásokkal helyettesíti (wenn man von der Einhaltung der von *Wagner* ... vorgeschlagenen Verjüngungsrichtung Nord-Süd absieht und die allzu schmalen Saumschläge durch Streifenschläge ersetzt“,¹ vagy még határozottabban (26. o.): „A pásztás szélességének féltörzsmagasságra való csökkentésével a pásztás vágás átmegy a szegélyes vágásba, a különbség a pásztás szálalóvágás és a szegélyes szálalóvágás között tehát csak csekély. (Durch Verminderung der Streifenbreite auf die halbe Stammhöhe geht der Streifenschlag in den Saumschlag über, der Unterschied zwischen Femelstreifenschlag und Femelsaumschlag ist also nur ein geringer.)“

A „Femel“ és „Plenter“ között *Kubelka* különbséget nem tesz, ismételten együtt használja a két szót. A „Femel-oder Plenterstreifenschlag“ alatt érti a fáknak foltokban (horstweise) való felújítását nagyobb szélességű szalagokban, 50 métert a szélesség maximumának mond. Ezeket a pásztákon belül csoportok, illetve foltok (Horste) alakítására, *Wagnertől* eltérően, nagy súlyt fektet.

Kubelka eljárását nálunk első ízben *Bund* ismertette.² Alkalmazásra még hazájában, Ausztriában is csak elvétve talált.

10. *Biolley* eljárása tulajdonképpen a szálalóerdő jelle- gével bír, de számottevő különleges sajátosságai vannak. Erdőgazdaságának céljává kitűzi, hogy fát kell termelni:

1. a lehető legnagyobb mennyiségben,
2. a lehető legnagyobb értékkel,
3. a lehető legkisebb költséggel;

¹ L. c. Vorwort. IV.

² Magashegységi erdőgazdaság. Erd. Lapok. 1912, 396.

- (1. a produire le plus possible,
2. a produire le mieux possible,
3. a produire par les moyens le plus possible réduits.)

„Az erdő használatának módja nagy befolyással van az erdő állapotára, ezért a használatnak úgy kell eljárnia, hogy az erdőt a lehető legkedvezőbb állapotba hozza. Mivel a használat csak a fakészlet egy részének elvétele útján vihető keresztül, kétféle hiba történhetik: vagy elveszünk a termelő fatökének is egy részét, vagy ellenkezőleg, ok nélkül és veszteséggel túlságosan nagy fatökéket halmozunk fel, amely nem tudja a természet erőit kellőképp kihasználni. A fatökéket és annak növedékét mindig kellő arányban kell tartanunk.“

Az eljárás helyességének ellenőrzése végett *Biolley* nagyon rövid időközökben ellenőrző felvételeket végez az erdőben, — innen a név: methode du contról — az álló fatömeget különleges mértékegységgel, silv-ekkel fejezi ki. Az évi növedéknek és az élő fakészletnek pontos felvételére nagy súlyt fektet; ennek alakulása irányítja munkáját. „Az erdőrendezés a megfigyelő, a művelés a kísérletező. (L'aménagement sera l'observateur, et le traitement l'experimentateur.)“

Biolley nemcsak a legnagyobb — egy bizonyos méretet elért — fákat vágja ki évenként az erdő egész területén, — ami a szálalóerdő jellegét adná — hanem minden korosztályban vág állandó gondos válogatással mindig a java anyag javára, úgyhogy minden vastagsági osztályban a legjobb minőségű (kifogástalan alakú) törzseket fejlődésükben lehetőleg segítse, faanyaguk minőségi csökkentése nélkül.

Pontosabb előírást a kivitelre *Biolley* nem ad. Vágásfordulót nem ismer, tarolás ki van zárva, az erdő minden részét állandóan bőséges fatermelésben tartja, amelyet legnagyobb részben a legszebb, legértékesebb törzseknek kell szolgáltatniok.

11. Hasonló elveket állít fel *Möller*: Dauerwald-ja, mely eredetileg v. *Kalitzsh*-nak barenthoreni birtokán alkalmazott erdőgazdaságban gyökeredzik. *Möller* az „örökerdő“ gazdasági eljárásának jellegét az erdő egészséges életműködésének állandóságában (Stetigkeit des gesunden Waldwesens) keresi.

Minden beavatkozásnak ez kell hogy célját képezze. Pontos, részletesebb utasítást *Möller* sem ad. Tarvágás ki van zárva, természetes felújulás, elegyes erdő, gondos, az erdő egész területére és minden korú állományára kiterjedő ápolás szükséges, alátelepítés vagy mesterséges pótlás szükség szerint alkalmazandó.

Az ápolás szabálya azzal írható körül, hogy nem szabad egy-egy törzset kivágni, ameddig ugyanolyan méretű rosszabb minőségű még áll az erdőben (54).

Möller „örökerdeje“ nem azonos a szálalóerdővel, mert annak változó meghatározásaiból is mint elismert jelleg az állománynak bizonyos határozott felépítése hámozható ki, ilyent az örökerdő nem ismer; ha pedig a szálalóerdőt a felújítás időtartamával vagy a használat módjával akarjuk meghatározni, akkor ismét különbségre jutunk a szálalóerdő és az örökerdő között, mert az örökerdő nincs kötve sem a felújítás időtartamához, sem a használat módjához. *Möller* azt mondja, hogy az ő intenciójának megfelelően gondozott erdő lehet szálalóerdőhöz hasonló, de nem kell olyannak lennie.

Az „örökerdő“ fogalmán és eszméjén külföldön is sokat vitatkoztak, hazánkban is *Kaán* kétségbevonja (Erdészeti Lapok 923., 251.), „hogy vajjon a gazdasági eljárások közé kell-e, illetőleg lehet-e sorozni, mert minden olyan szálalva használás, mely az erdőn szemmel észrevehető változást nem okoz, az „örökerdő“ alakját szolgálja.“

Möller maga azonban nemcsak a „szálalva használást“ állítja az örökerdő szolgálatába, hanem az oly beavatkozásokat is, amelyek „szemmel észrevehető változásokat okoznak“, hogyha az „erdő egészséges életműködésének állandósága“ a céljuk.

Az kétségtelen, hogy *Möller* oly célt állított az erdőgazdaság elé, melyet előtte — legalább precíz körülírással — senki sem állított fel. Azt az új fogalmat, amit ő — mint eredeti szerző — egy bizonyos új névvel jelölt, az irodalomnak el kell ismernie. Tény, hogy minden erdő, amelynek

állományát állandóan fentartjuk — még ha a beavatkozások szemmel látható változásokat okoznak is — örökerdőnek volna mondható, mert örök időig marad, de *Möller* előtt sohasem szerepelt a „Dauerwald“ (örökerdő) szó, ő alkotta meg, ezért jogosan követelheti annak az ő általa alkotott fogalomra való elfogadását éppúgy, mint az *Illés* által alkotott „fokozatos felújító vágás“ szó alatt a magyar erdészeti irodalom azótától mai napig egy bizonyos fogalmat, a természetes felújításnak egyik határozott vágásmódját értette és érti, holott természetes úton felújító vágás — ritka kivétellel — csak fokozatos lehet és éppen ennek az eljárásnak nem is jellemző sajátja a lassú átmenettel dolgozó fokozatosság; vagy amint *Kaán*-nak szálaló vágásos gazdaságát külön, önálló eljárásnak kell elismerni, bár más eljárás is alkalmaz szálaló vágást.

12. A hazai nomenklatúrából felemlítem *Illést*,¹ aki a felújító vágás szót használja általános értelemben és háromféle ily vágást ismer:

1. A szálalóvágás, — ennek eredménye a szálalóerdő („az egész erdőterületen egyszerre vágunk mindenféle szálanként vagy csoportonként... a legkülönbözőbb korosztályok egymással keverve, össze-vissza jönnek elő“).

2. Fokozatos vágás, ez három különböző és egymás után rövidebb vagy hosszabb időközökben következő vágásformából áll; úgymint: előkészítő-, vető- és tarolóvágásból („a vágás bizonyos határozott területekre szorítkozva, meghatározott számú éven át folytonos megritkítással taroltatik le“).

3. Felújító tarvágás („a vágásterületet tisztára levágva, a vetényülést az állva maradt erdőrésről leszálló magtól várjuk“).

A szálalóvágás alatt érti *Illés* a szálalást, a fokozatos felújító vágás nevével pedig jelzi a német „Schirmschlagbetrieb-et“, amelyet a rendes előkészítő, vető- és tarolóvágásra oszt, az utóbbit két, esetleg három részre bontja: ritkító vágás, végvágás, takarító vágás.

¹ Erdőtenyésztéstan. 1879. 169.

A fölújító tarvágást *Illés* a szárnyas magvakra ajánlja (juhar-, szil-, fenyő-félék), a szél irányának megfelelő tarolt pásztákkal, esetleg szökő- vagy váltóvágással, állva hagyott „választókkal“ (coulisse).

13. *Vadas*¹ a magzó- vagy anyafák elhelyezését véve alapul, két főcsoportra osztja a felújítás módjait és a következő kifejezéseket használja:

I. A magzó- vagy anyafák a felújítandó területen állanak. (Négy alaptípus.)

A) Természetes felújítás szálalóvágással.

a) törzsenkénti szálalás,

b) csoportos szálalás.

B) Természetes felújítás fokozatos felújítóvágással, módosulata: a gyűrűalakú fokozatos felújítóvágás.

C) Természetes felújítás a *Gayer*-féle csoportos felújítóvágással.

D) Természetes felújítás a *Wagner*-féle szálaló szegélyvágással.

Módosulatai:

a) A csoportos felújítóvágás szegélyalakban,

b) A fokozatos felújítóvágás szegélyalakban.

II. A magzófák a felújítás területén kívül állanak. (Egy alaptípus.)

E) Természetes felújítás taroló szegélyvágással.

Módosulatai:

a) Az ugró- váltakozó- vagy kulisszavágás.

b) A lékelő vagy gyűrűs szegélyvágás.

III. Egyesített vagy összetett felújítási alakok.

1. A bajor egyesített vagy *Huber*-féle eljárás.

2. A *Kubelka*-féle pásztás szálalóvágás.

A „szálalóvágással“ *Vadas* szerint „évenként az egész erdő területéről a legöregebb és legerősebb, valamint a hibás és beteges törzseket kell kihasználni“ és pedig vagy törzsenként, vagy csoportonként.

¹ Erdőműveléstan. 1921. 333. o.

Nagyobb erdőknél a szálalás területbeosztással alkalmazható (korszakos szálalás) az egész területnek 10—20 évi vágásterületre való felosztásával, ebben az esetben „minden évben ilyen területen vágják ki a megfelelő vastagságot elért fákat“.

„A vágásra ki nem jelölt részekből is a nagyon elvéhédthet vagy kiveszéshez közel álló egyedeket előhasználatok gyanánt vágjuk.“

A fokozatos felújító vágás leírása *Vadas*nál egyezik *Illés*-sel, csak az utolsó „időszakot“ jelzi más névvel: felszabadító vagy ritkító és végső (kitakarító) vágás szóval.

Mint ennek módosulata ismerteti *Vadas* Mayr nyomán a „gyűrűalakú fokozatos felújító vágást“ (l. 238. o. 11. alatt), amelyről ugyancsak *Mayr* írja, hogy átvezet a *Gayer*-féle csoportos felújító vágáshoz.

A gyűrűalakú fokozatos felújító vágásnál nem vágnak nagyobb területen egyenletesen, hanem a fokozatos felújításnak három vágástípusát az állomány sok pontján gyűrűalakú területeken végezik. Ebből az eljárásból keletkezik a *Gayer*-féle csoportos felújító vágás, hogyha nem fektetünk súlyt a három vágástípus pontos betartására, valamint a bontás mértékére és a szegélyek (gyűrűk) szélességére.

A csoportok között visszamaradt állományt *Vadas* taroló szegélyvágással kívánja eltávolítani, elegyetlen luco-sokban pedig a csoportos vágásokat hosszú pásztában sorakoztatja. (Ez utóbbi megfelel *Kubelka* eljárásának. L. 19. o.)

A csoportos felújítási alakhoz sorozza *Vadas* *Bund* nyomán a badeni szálalóvágásos gazdaságot is.

A II. csoportba foglalja *Vadas* a taroló szegélyvágást, amely azonos *Illés* felújító tarvágásával.

Vadas két módosulata ismerteti: az egyenes szalag alakjával bíró ugró-, váltakozó vagy kulisszavágás, ez azonos *Illés*: szökő- vagy váltóvágásával és a *Heyer* nyomán tárgyalt gyűrűalakú szegélyvágást, amelyet *Vadas* lékelőnek is nevez.

A III. csoportba sorozott „egyesített“ alakokhoz veszi *Vadas* ismét *Bund* nyomán a bajor v. *Huber*-féle eljárást (l.

239. o. 15. alatt) és *Kubelkának* pásztás szálalóvágását (l. 242. o.) amelyek leírása egyezik a fentebb már közölttel.

14. *Bund*¹ — akinek itt csak legutóbbi idevágó cikkét veszem tárgyalás alá — három alaptípust állít fel:

1. A taroló szegélyvágás.
2. Fokozatos felújító vágás vagy vetővágásos alak.
3. Csoportos felújító vágás.

A taroló szegélyvágás *Bund* szerint a tarolt területnek oldalról való bevetődésére számít és „mivel a szálerdőben tenyésztett fánemek magjai általában nem repülnek messze az anyatörzsektől, nyilvánvaló, hogy a felújításnak ez a módja csak keskeny vágásterületeken érvényesülhet (szegélyvágás). A szélesség $\frac{1}{2}$ —1 famagasságon túl nem terjed. A szegélyvágás (területi) alakja lehet egyenes — lépcsőzetes vagy öblös határvonallal — és kör-, illetve gyűrűalakú (gyűrűs szegélyvágás).“

A fokozatos felújító vágás leírása azonos *Illésével* és *Vadassal*, a nagyvágás jellegével bír.

A csoportos felújítógátat nevet használja *Bund* is *Gayer* „Femelschlag“-jára, illetve a „horst- und gruppenweise Verjüngung“-ra. Ha ez keskeny szegélyekre terjed, a német Blentersaumschlag, Femelsaumschlag-gal veszi azonosnak.

Ugyancsak a csoportos felújításhoz sorozza *Bund* a badeni szálalóvágásos haszonfagazdaságot (l. 240. o.).

Összetett és átmeneti alakok neve alatt felsorolja *Bund* a bajor kombinált vagy v. *Huber*-féle eljárást és mint a szegély- és a nagyvágás közé eső átmeneti típust a pásztás vágást, 2—3 törzshossz szélességgel.

Külön főlemlít két újabbkori felújítási alakot: *Wagner*: szálaló szegélyvágását (l. 235. o.) és *Kubelka*: pásztás szálalóvágását (l. 242. o.), ez utóbbit „gyűrűs (taroló) szegélyvágásnak“ minősíti.

A felsorolt felújítási, illetve használati módok mind a

¹ A szálerdő természetes felújításának módjai. Erd. Lapok 1920. 409.

vágásos szálerdőhöz tartoznak, velük szemben áll a szálaló-erdő.

15. *Kaán* legutóbb¹ a szálerdőnél alkalmazható gazdasági eljárásokat (üzemmód) négy típusra osztja:

- szálalás,
- szálalóvágás,
- fokozatosan felújító vágás,
- tarvágás.

Kaán szerint a tarvágásos eljárás feltétlenül mester-séges felújítást követel, a többi felsorolt gazdasági eljárás a természetes felújítással kapcsolatos, de legtöbbször ez nem cél, hanem természetes következmény.

Az idézett rendelet fentieket kiegészíti azzal, hogy a természetes felújítás módjai nem alcsoportjai a gazdasági eljárásnak, hanem csak a felújítás megjelölésére szolgálnak.

Ezek: a) az egyenletesen,

b) a csoportosan,

c) a pásztásan való felújítás stb.

A szálalóvágásos eljárást *Kaán* önálló eljárássá alakította és nagyon propagálja ennek alkalmazását. Az ő intenciójának megfelelő eljárás eltér a badenitől, amely alapját képezte; eltér egyrészt abban, hogy kifejezetten nem a felújítás a célja, míg a badeni mindenütt a felújító vágások között szerepel,² azonkívül kora fiatalságtól kezdve gondos állomány ápolásra törekszik, ami a badeninél nincs meg, mert ott az ápolás tárgyát csak az állva maradt és úgynevezett Holländerek-ké fejleszthető fák képezik.

A *Kaán*-féle szálalóvágásos eljárás sem ismer határozott előírást, azzal körvonalozza az eljárás technikáját, „minden fapéldányt már a fiatal erdőből is akkor kell kiszedni, amikor az betöltötte szerepét a fák állományában“.

¹ Erdészeti Lapok 923.249., ill. 26.808—923. F. M. rendelet.

² *Krutina*: Die badische Forstverwaltung und ihre Ergebnisse. „A badeni szálalóvágásos gazdaság nem egyéb, mint kissé szabálytalan ernyős vágás meghosszabbított felújítási időtartammal.“ (Ist nichts anderes, als ein etwas unregelmässiger Schirmschlag mit verlängertem Verjüngungszeitraum.)

Az állományápolásra *Kaán* elejétől fogva nagy súlyt kíván fektetni, erre vonatkozó utasításain látszik a régi sablon hatása, a kizárólag elnyomott anyag kiszedésére irányuló törekvés. A fiatalos betelepülésének haladásával az anyaállomány kiszedése „olyan gyűrűkben halad excentrikusan, mint az állóvízbe hulló esőcseppektől támadt és fokozatosan távolodó hullámgyűrűk“. Ettől az időponttól kezdve az előírás megfelel a badeninek, egyes állva maradt fák hizlalása a főcél, a felújítás érdekeinek háttérbe szorításával; a „gyűrűs haladás“ hangsúlyozása viszont a csoportos felújítás jellegét emeli ki.

(Folytatása következik)

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

I.

4.352—1925. I/A—3. szám.

HIRDETMÉNY

az állami erdei facsemeték kiszolgáltatása tárgyában.

Az állami erdei facsemetekertekből az 1925. év őszén és az 1926. év tavaszán az állami szükségleteken felül fenmaradó facsemete-feleslegek a következő feltételek mellett fognak az eziránt folyamodó birtokosoknak kiadatni:

I. feltétel. A hatóságilag már véglegesen kijelölt mindazon kopár, vízmosásos vagy futóhomokos területekre, amelyekről a kopárjavítási tervek jóváhagyást nyertek, a szükséges erdei facsemeték olyan feltétel mellett adatnak ki, amint azt a birtokosok részére a jóváhagyott kopárjavítási tervek kilátásba helyezték.

II. feltétel. A hatóságilag még ki nem jelölt, de közigazdasági érdekből befásítandó kopár, vízmosásos és futóhomokos területekre, valamint kisebb birtokosok önkéntes elhatározásából az Alföldön tervbe vett erdőtelepítések céljaira igényelt erdei facsemeték — amennyiben az illetékes m. kir. erdőfelügyelő vagy m. kir. erdőhivatal vezetője igazolja, hogy a csemeték ára folyamodót anyagi erejéhez mérten túlságosan megterhelné — kivételesen és csak teljesen indokolt esetben, a termelési költségek elengedésével szolgáltatnak ki és a csemetekertben csomagolatlanul átvéve, a kiszedési költségek megtérítése ellenében, vasuti szállítás esetén pedig a *kiszedési, csomagolási és a felvevő vasuti állomásig való fuvarozási költségek megtérítése ellenében fognak kiadatni. A vasuti szállítási költség mindenkor az érdekelt birtokost terheli.*

III. feltétel. Hatóságilag még ki nem jelölt, de közigazdasági érdekből befásítandó kopár stb. területekre, valamint azon alföldi erdőtelepítésekhez és fásításokhoz, amelyeket módosabb birtokosok túlságosan anyagi megterhelés nélkül saját költségükön elvégezhetnek, úgyszintén az állami kezelésbe vett és állami kezelés alatt nem álló erdőterületek vágásainak és tisztásainak beerdősítésére és egyéb fásítási célokra szükségelt erdei facsemeték a *IV. pontban megállapított termelési költségeknek és ezenkívül a kiszedési, valamint az esetleg felmerülő csomagolási és szállítási költségeknek megtérítése ellenében lesznek kiszolgáltatva.*

IV. feltétel. Termelési költségek fejében fafajok szerint az alábbi összegek számíttatnak fel:

Tétel	Csemetefaj	1000 darab				
		iskolázatlan magágyi			iskolázott	
		1 éves	2 éves	3-4 éves	2 éves	3 éves
		k o r o n a				
1	Erdei fenyő	50.000	80.000	120.000	80.000	120.000
2	Fekete fenyő	50.000	80.000	120.000	80.000	120.000
3	Tölgy és cser.	90.000	130.000	—	—	—
4	Ákác	50.000	80.000	—	—	—
5	Gleditschia, sophora, maclura	70.000	100.000	—	—	—
6	Juhar, kőris és szil . .	60.000	90.000	—	—	—
7	Celtisz, olajfűz és koelreuteria.	80.000	120.000	—	—	—
8	Hárs	90.000	130.000	—	—	—
9	Vadalma, vadkörte, vadcserezsnye.	90.000	130.000	—	—	—
10	Amerikai dió	90.000	130.000	—	—	—
11	Vadgesztenye	60.000	90.000	—	—	—
12	Tamariska-, nyár- és fűzdugvány.	50.000	—	—	—	—
13	Tamariska-, nyár- és fűzdugvány gyökeres	70.000	100.000	—	—	—
14	Egyéb fafajok	100.000	150.000	—	—	—

A csemeték kiszedési költségei fejében ezer darabonként 20.000 korona, a csomagolási és a felvevő vasuti állomáshoz való fuvarozási költségek fejében pedig ezer darabonként 10.000 korona számíttatik fel.

A facsemeték kiszolgáltatásáért az 1925. év őszi erdősítésekhez szánt csemetéket illetőleg legkésőbb 1925. évi július hó végéig, az 1926. év tavaszi ültetésekhez szántakat illetőleg pedig legkésőbb 1925. évi október hó végéig, az ültetés helyére illetékes m. kir. erdőigazgatóságnál szóbelileg vagy írásbelileg kell jelentkezni. (Az erdőigazgatóságok jelenlegi székhelyei: Gödöllő, Miskolc, Debrecen, Kecskemét, Veszprém és Kaposvár.)

Ez alkalommal határozottan meg kell jelölni a beültetendő terület helyét (község, dűlő), minőségét (kopár, vízmosásos, futóhomokos terület, vágás, tisztás, stb.) és kiterjedését, továbbá a szükséges csemeték fajtát, korát és mennyiségét, az ültetés idejét (1925. év őszi vagy 1926. év tavasz),

a jelentkezőnek vagy megbízottjának pontos címét (lakóhely, utolsó posta) és végül *hogy a csemeték a között (I—III.) fel-tétel melyike szerint igényeltetnek.*

Figyelmeztetem az érdekelt birtokosokat, hogy elkészett jelentkezések, valamint a földművelésügyi minisztériumhoz közvetlenül benyújtott vagy más hatóságokhoz beterjesztett megkeresések figyelembe vétetni nem fognak.

Figyelmeztetem a birtokosokat arra is, hogy a jelen hirdetmény alapján csakis erdősítési célra alkalmas 1—2 éves lombfa és 1—3 éves fenyőfacsemeték kerülnek kiosztásra, amelyek tehát *utak, tagok szegélyezésére és parkozási célra még nem alkalmasak*; továbbá, hogy azok a jelentkezők, akik az igényelt és kiutaltványozott csemetéket ok nélkül vissza-utasítják, vagy nem arra a célra használják fel azokat, amelyet megjelöltek, jövőben az állami csemetékben való részeltetés kedvezményétől esznek.

Az 1898. évi XIX. t.-c. alapján állami ellátás alatt álló erdők és kopár területek birtokosai részére szükséges facsemeték kiutaltványozása iránt a szükséges lépéseket a m. kir. erdőigazgatóságok ezentúl is hivatalból teszik meg.

A csemeték szétküldése tavasszal március hónapban, ősszel pedig október és november hónapokban fog megtörténni.

Budapest, 1925. évi június hóban.

M. KIR. FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTER.

II.

4476—1925. I. A. 2. szám.

HIRDETMÉNY

Az erdőőri és vadőri szakvizsgák 1925. évi augusztus hó 24-én és az erre következő napokon Debrecenben, Gödöllőn, Kaposváron, Kecskeméten, Miskolcon és Veszprémben fognak megtartatni.

Akik az erdőőri vagy vadőri szakvizsgát letenni óhajtják, az ehhez szükséges engedély iránt kellően felszerelt kérvényüket 1925. évi július hó 31-ig a lakóhelyükre illetékes m. kir. erdőigazgatóságnál nyújtsák be.

Az erdőőri szakvizsga letételének megkönnyítésére az erdőigazgatóságok székhelyein kellő számú jelentkező esetén az 1925. évi július hó 27-én kezdődő négyhetes előkészítő tanfolyamot rendezek, melynek végeztével a hallgatók az erdőőri szakvizsgára bocsáttatnak.

A tanfolyamra való felvételt az illetékes m. kir. erdőigazgatóság eszközli, akihez a felvétel iránti kérvényeket 1925. évi július hó 15-ig kell benyújtani.

A tanfolyamra csak olyan erdőőrök jelentkezhetnek, akik az elemi népiskolát elvégezték, legalább három évig szakadatlanul erdészeti gyakorlati szolgálatban állottak, feddhetlen előéletűek és 20-ik életévüket betöltötték.

Annak, aki az előkészítő tanfolyamra felvétetett, a vizsgaengedély iránt külön nem kell folyamodni.

A tanfolyam hallgatói élelmezésükről és ágyneműről maguk tartoznak gondoskodni.

A tanfolyam díjmentes és egyelőre nem kötelező.

A tanfolyamra vonatkozólag bővebb felvilágosítást a m. kir. erdőigazgatóságok adnak.

Budapest, 1925. évi június hó.

M. KIR. FÖLDMÍVELEÉSÜGYI MINISZTER.

K Ü L Ö N F É L É K

Feilitzsch Artur báró †. Erdélyből érkezett mult hó közepén az a szomorú hír hozzánk, hogy a régi erdész-gárda egyik kimagasló alakja, *Feilitzsch Artur báró*, v. b. t. t., volt földművelésügyi miniszter, nagyernyei birtokán 66 éves korában elhunyt.

Már selmecbányai tanulmányai idején jelentős társadalmi szerepet vitt mint az ott a 70-es évek második felében alakult magyar társaság elnöke. Gyakorlati szolgálatát a máramaroszigeti erdőigazgatóságnál kezdette, később hosszabb ideig budapesti kir. alerdőfelügyelő volt. 1890-ben Kolozsvárra kir. erdőfelügyelővé, majd 1892-ben ugyanoda m. kir. erdőigazgatóvá neveztetett ki. E közben élénk részt vett az erdélyi magyarság társadalmi és politikai mozgalmaiban. Az Országos Erdészeti Egyesület igazgató-választmányának 1894–1907. években volt tagja és *Bedő Albert* lelkes hívei közé tartozott. Erdészeti pályafutása 1899-ben ért véget, amikor Kolozsvár II. kerületének országgyűlési képviselője lett szabadelvűpárti programmal. *Tisza István* gróf szűkebb csoportjához tartozott s az első Tisza-kormány alatt a képviselőház egyik alelnöke lett. 1905. január havában kisebbségben maradt régi kerületében, de mint a Fejérváry-kormány földművelésügyi minisztere továbbra is exponált politikai szerepet vitt, amellyel sok régi hívével ellentétbe jutott. A Fejérváry-kormány bukásával azután úgy a politikai, mint a társadalmi élettől teljesen félrevonult. Mint képviselő az erdőtisztek akkor aktuális státuszrendezése körül buzgólkodott. Régebbi közgyűléseink résztvevői előtt emlékezetes lesz ötletekben gazdag, nagy szónoki készsége.

Nyugodjék békében!

Személyi hírek. *A kormányzó úr öfőméltósága* a külügy-minisztérium ideiglenes vezetésével megbízott magyar királyi kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére sédeni és remetei gróf *Ambrózy Lajos* rendkívüli követet és meghatalmazott minisztert a bécsi magyar királyi követség vezetésével megbízta és egyben megengedte, hogy neki a külügyminisztérium elnöki csoportja élén a magyar külügyi szolgálat megszervezése körül a legnagyobb odaadással és körültekintéssel öt és fél éven át teljesített kiváló szolgálatáért teljes elismerése tudtul adassék.

A m. kir. földművelésügyi miniszter a hazai szikes területek megjavítása érdekében eddig végzett s ezután végzendő tudományos kísérletek és kutatások eredményeinek gyakorlati

értékesítése s a hazai szikes területek megjavításával foglalkozó különböző szakintézetek ezirányú működésének egységes irányítása, a javítás módzatainak a köztudatba leendő átvitele, s általában az ezzel kapcsolatos összes kérdések előbbrevitele érdekében a „M. kir. földművelésügyi minisztérium állandó központi talajjavító bizottsága“ elnevezéssel egy új központi szervezetet létesített, melynek elnökévé: dr. *Sigmond Elek* műegyetemi ny. r. tanárt, tagjaivá: dr. *Ballenegger Róbert* egyetemi m. tanár, kertészeti tanintézeti tanárt, dr. *Dégen Árpád* kísérletügyi főigazgatót, a budapesti vetőmagvizsgáló állomás igazgatóját, *De Pottere Gerard* miniszteri tanácsost, *Fabricius Endre* m. kir. gazdasági főtanácsost, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület főtitkárát, *Gállos Aladár* földműveléskolai tanfelügyelőt, *Gyárfás József* kísérletügyi főigazgatót, a magyaróvári országos m. kir. növénytermelési kísérleti állomás igazgatóját, *Herke Sándor* m. kir. fővegyészt, az Alföldi Mezőgazdasági Intézet talajtani és agrochemiai állomásának vezetőjét, *Koós Mihály* ny. h. államtitkárt, az Országos Mezőgazdasági Kamara igazgatóját, *Magyar Kázmér* m. kir. gazdasági főtanácsost, *Nagy Sándor* miniszteri osztálytanácsost, *Purgly Emil* főispánt, a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara elnökét, dr. *Rácz Lajos*, a Tiszántúli Mezőgazdasági Kamara igazgatóját, dr. *Sávolgy Ferenc*, a m. kir. országos meteorológiai és földmágnességi intézet adjunktusát, dr. *Steinecker Ferenc* egyetemi ny. r. tanárt, az Országos Falu Szövetség ügyvezető alelnökét, *Treitz Péter* m. kir. földtani intézeti főbányatanácsost, dr. *Ujhelyi Andor* miniszteri tanácsost, titkár-jegyzőjévé pedig dr. *Mihók Endre* miniszteri titkárt kinevezte.

*

A Magyar Fatermelők, Fakereskedők és Faiparosok Országos Egyesülete *Biró Zoltán*, ny. miniszteri tanácsost, a Magyar Erdőbirtokosok faértékesítő részvénytársaságának vezérigazgatóját, igazgató választmányunk tagját az egyesület alelnökévé választotta.

Vitézek avatása. Olvasóink előtt nem kell ennek a magas-tos ünnepségnek mibenlétét bővebben magyarázni. Emberi jutalmazása ez az igaz érdemnek, az önfeláldozó hazaszeretetnek, az utódok előtt való megörökítése annak a tiszteletnek, melyet megkülönböztetett módon tartozunk leróni az egyéni érdem szerezte hősiesség magatartásnak.

Különösképen meg kell emlékeznünk a *Szent Margit-sziget* MAC-pályáján június hó 21-én lefolytatott ünnepségről, mert

ezúttal újabb négy erdőmérnök szaktársunk nyerte el a megtisztelő vitézi címet.

Mielőtt azonban a most vitézzé avatott szaktársaim nevét sorolnám fel, előbb meg kell említenem az annakidején a királyi várkertben tartott első vitézi avatás emelkedett ünnepségét is, amely alkalommal elsőnek vitéz *Ujváry* Géza, kalocsai főkapitányi erdőmester nyerte el a vitézi címet. Vitéz *Ujváry* Géza annakidején néhai *Várady* L. Árpád kalocsai érsek úr nagylelkű felajánlása folytán egyben egy elsőrendű 100 kat. holdas vitézi telket is kapott, amelyet azóta emberfeletti igyekezettel és nem közepes szakértelemmel mintaszerűen instrukcióval is felszerelt.

Örömmel láthatjuk tehát, hogy egy ilyen új, a magyar anyaföldben önálló gyökeret vert törzsöke máris van a magyar erdészgárdának. A legutóbbi vitézi avatáson a kormányzó, mint a vitézek Főkapitánya vitézzé avatta:

Ilosvay Lajos* m. kir. erdőmérnököt, (földmív. min.),

Bokor Rezső m. kir. erdőmérnök, főiskolai tanársegédet,

Vasváry (Jurovich) Hugó erdőmérnökjelöltet,

Tury Béla erdőmérnökjelöltet.

Őszinte szívvel kívánjuk, hogy új vitézeink mindegyike a magyar erdészársadalomnak gazdaságilag is önálló, független vitéz egyedei lehessenek, s mihamarább kövessék e téren első vitéz szaktársunk példáját.

Egy megfigyeléssel azonban adózom t. olvasóközönségünknek. Unos-untalan találkozom a gyakorlatban olyan szaktársaimmal, akik birtokában vannak ugyan mindama előfeltételeknek, amelyek a vitézi rendbe való bejutáshoz feltétlenül szükségesek, azonban *közismert magyar nemtörődomséggel* nem vesznek elegendő fáradságot ahhoz, hogy a sokszor nehezen összegyűjthető adataikat beszerezzék. Kíváncs voltna ebből a nemtörődomségből kivetközni, mert hiszen nem csupán önmaguknak, önalapította családfájuknak, hanem egyben a meggyengült, elsorvadt magyar középosztály megerősödésének érdekeit is szolgálják s e mellett szakunknak is elismerést szereznek.

Sajnálatomra a vitézzé avatott erdőöröket illetőleg ma még nem állnak megfelelő adatok rendelkezésemre s így ezek névsorát nem áll módomban közölni.

* Mint halljuk, vitéz *Ilosvay* Lajos, magyar nemességének az avatási kérvény során megejtett igazolása alapján belügyminiszteri engedéllyel ezentúl a Szilágyi-Ilosvay kettősnevet fogja használni.

A Tiszajobbparti Erdészeti Egyesület tanulmányi kirándulása. Sátoraljaújhegytől szinte röpít bennünket a „Hegyközi” erdei vasút a füzerradványi uradalom felé. A tégláégetőnél pár percre megállunk, azután Pálházára érünk, ahol a hajnali utazástól megviselt vendégek a bőséges reggelitől felfrissülve az erdőgazdaság tanulmányozásába foghatnak.

Még mindig vasúton folytatva utunkat, elhagyjuk a sok fényes napot látott füzéri várat, hogy tulajdonképeni hazánkba, az erdő templomába juthassunk. Itt megindul a vita a tölgy alátélepitésekről, elgyertyánosodásáról és egyéb aktuális kérdésekről, amelyeknek csak *Róth* gyérítési kísérleteinek bemutatása vet véget. Az erdőművelés professzorának szakszerű előadása többrendbeli kérdést váltott ki, amely ismét a tölgyesek természetes felújulása körül forgott. Ennek impulzust részben az is adott, hogy a kísérletezés tárgyát képező 60—70 éves tölgygyel elegyes bükkösben mindenütt a tölgyújulat nyomai voltak észlelhetők.

A hollóházai keramiai gyár megtekintése után gyönyörű bükköserdőt kendersűrűségű fiatalossal láttunk.

Különböző vélemények merülnek fel az újulat felszabadításának tempójára nézve, bennünket — bükkieket — az köt le legjobban, mikor az uradalom vezetőségétől arról értesülünk, hogy a bükknek felújítása itt semmi nehézségbe nem ütközik, a vágások előrehaladtával a cseprentés oly lendülettel tör elő, hogy nehéz probléma előtt állanak, az újulatok felszabadítása, valamint az anyaaállomány további fentartása tekintetében.

Hirtelen csend állott be.

Elnökönk, báró *Waldbott* Kelemen kalapját levéve megszólal:

„Vasárnap van Uraim! Ha már istentiszteletre nem mehettünk, itt az ős bükkös alatt imádkozzunk a magyar hűség-eggyel.”

Ebéd után a pálházai fűrész-telepet tekintettük meg kiegészítő üzemével együtt. Innen azzal a gondolattal távoztunk, hogy a kitermelt anyagnak kereskedelmi feldolgozása és értékesítése ugyancsak fontos tényező a jól vezetett erdőgazdaságban. A kemencepataki faszénüzem szintén ezt bizonyítja.

Egyben látva azokat az óriási beruházásokat, amelyeket az uradalom rövid időn belül produkált, meghajlunk birtokosa előtt, aki erdőgazdaságának érdekeit ily nagy készséggel honorálja.

Ismét az erdőben vagyunk. Tizenöt méter magasra tehető erdei fenyves alatt alig 1—2 méteres lúcfenyősorokat mutatnak be. Kuriózumképen megemlítik, hogy az összes fenyőt a kilencvenes évek végén egyszerre telepítették. Kérdést intéznek, hogy mi lehet a lúcfenyő elmaradásának az oka?

Találgatások egész serege, pozitívítások nélkül.

Ki tudhat a természet rejtelseibe pár perc alatt behatolni? A közgyűlés két kimagasló pontját elnökünk fulmináns beszéde és ügyvezetőnk gyönyörűen felépített előadása képezte, ki végezetül javasolta, hogy az egyesület újabb 5 millió koronás pályadíjat tűzzön ki a gyakorlati erdőkitermelést és fakereskedelmet felölő munka díjazására.

Mindkét előadás tulajdonképen felhívás volt.

Az első a cserkészügynek hathatós felkarolásáról szólott és a magyar erdőbirtokos-osztálynak volt adressálva; a második rámutatott arra, hogy felsőbb erdészeti oktatásunk az alapos fakereskedelmi és ezzel kapcsolatos modern pénzügyi ismeretek előadását nem nélkülözheti.

Közgyűlésünk sikerét mi sem bizonyítja jobban, hogy még azok a tagok és vendégek is, akik nem tartoznak a szorosan vett zöldkabátosokhoz, igaz elragadtatással bírálták.

Másnap reggel lóvasúton a kőkapui vadászkastélyhoz érkeztünk, ahonnan elismeréssel adóztunk a kimart hegyoldalak szákszerű befásításának.

Majd az ujonnan épített erdei út segélyével az új birtok elnevezésű erdőben találtuk magunkat. Itt ismét sok érdekes vélemény hangzott el, a tarra vágott, de nemesebb fanemmel csak helyel-közel felújult vágásoknak mesterséges beerdősítéséről, figyelembe véve a nagy szarvasállomány állandó jelenlétét.

Gróf *Károlyi* László védnökünk unadalmát elhagyva, báró *Waldbott* Kelemen erdőbirtokára léptünk. Az izzig-vérig erdészelnökönk személyes előadásával ismertette erdeit.

Vadaskertjében 30—40 méter magas sudár tölgycsoportokon jóleső érzéssel pihent szemünk.

Tekintetünkkel simogattuk csonka országunk raritásait és dicsértük a tulajdonos konzervatív gazdálkodását.

Közvetlen ebéd előtt báró *Waldbott* bejelentette, hogy az előbb jelzett pályamunka díjazását az időközben megjelent *Károlyi* István gróf magára vállalta, Dörgő éljennek mondtunk köszönetet a nemes gondolkozású ifjú grófnak.

Ebéd után a regéchutai fenyvesekbe vezetett utunk.

Szebbnél-szebb fenyőkultúrákban volt részünk.

4500 k. hold korra és fanemre nézve különböző exóta fenyőültetések bontakoztak ki előttünk, szakszerűen kezelve, vidor tenyészetben.

Betegeskedő egyedet egyet sem láttunk. Az egész erdőség szabályos, kitünően tartott úthálózattal feltárva, a mi a belterjes gazdálkodást módfelett megkönnyíti.

Elnökünk előadta, hogy vadragástól és károsítástól úgy tudja megmenteni erdejét, ha egyrészt a fenyőt nagyobb tömegben ültette, másrészt, ha a fásítás közé ékelődött természetes lombújulatot csak óvatosan tisztítja. Majd a regéci vár érdekes történetét ismertük meg.

A késő délutáni órákban báró *Waldbott* tolecsvai kastélyában ebédelve, a selmeci bursnóták alkordjai mellett vettünk búcsút azoktól a felejthetetlen napoktól, amelyet védnökünk és elnökünk bőkezűségéből kifolyólag szerencsénk volt eltölteni.

Igaz köszönet és hála érte.

Az egész idő alatt módfelett sajnáltuk, hogy e nagyon tanulmányos kirándulás résztvevői csak az egyesület tagjaiból verbuválódtak.

Az ily összejövetel hivatva van, nemesak a bennünket összekötő fonalat az erdészet szövöszékén igaz barátság leplévé szőni, hanem a látottak és tapasztaltak alapján az egyesületek életébe friss vérkeringést belevinni, az egyes egyesületek lapjaiba új témákat teremteni, vagy egyes kijegecesedett irányokat különböző nézőpontokból megvilágítani, megvitatni. Hisz az erdőben annyi változatosság tapasztalható, hogy az ember munkás élete alatt azt teljes mértékben kitanulni nem képes. Azért szükségesek az ily összejövetelek, hogy az oda összehordott egyes gyakorlati megfigyelésekből, tapasztalatokból és az ebből fakadó elméletből a hazai erdőgazdaság legalább egy körzetének kis sziklavarárt felépítsük.

Elmélet, gyakorlat!

Még nem is olyan régen, elég gyakran előfordult, hogy az egyik az északi, a másik a déli póluson foglalt helyet. Istennek hála, ez már a múlté. És ezt a változást, a szaklapoktól eltekintve tulajdonképpen három, illetve négy tényezőnek köszönhetjük. Az első a gyakorlati erdőgazdaságot megalapozó erdészeti vezetőségünk, a második az az elmélet, mely a gyakorlattal a kapcsolatot állandóan keresi. A harmadik tényező, a tanulmányi kirándulás, ahol ezt a kapcsolatot meg is találja, s a negyedik a tanulmányi utak lehetőségét biztosító erdőbirtokos osztályunk.

Lippóczy.

Erdészeti ismeretek terjesztése a gazdasági és általános ismétlő iskolákban. Aki az életben nyitott szemmel jár, sajnálattal tapasztalhatta, hogy minálunk általában — tisztelet a kivételnek — az erdő megbecsülése, a fa szeretete nincs annyira kifejlődve, mint a művelt nyugati államokban, avagy távol, napkeleten pl. a japánok hazájában.

Szomorúan láttam, nem egyszer, az országúton gonddal elültetett szép fiatal gyümölcsfáinkat duhaj fejszecsapással behasítva, nem egyszer cél és ok nélkül, lelketlenül megtépázva. Azokról a károsításokról, amelyek közelebbről a nyomorúsággal vannak némi összefüggésben, itt nem is beszélek.

Mindezen fonákságok, helytelenségek alapokát *népnevelésünk hiányosságában* vélem felismerni, amelynek tervszerű kiépítésére immár múlhatatlanul szükség van.

Örömmel láttam azonban egy e napokban kezembe került, a gazdasági és általános ismétlő iskolák számára írt, s *Öveges Kálmán* gyak. isk. tanító szerkesztésében megjelenő *olvasókönyv*-ben, hogy a mintegy 180 oldalra terjedő tankönyvből, a földrajzi, történelmi, természettudományi stb. tárgykörön kívül *az erdőnek, erdőművelésnek és használatának viszonylagosan a legtöbb helyet szenteltek*, mert a mintegy 15 tárgykörben mozgó különféle olvasmányok között az „erdészetnek” 30 oldal jutott.

Amint a tankönyvből is látjuk, az idevonatkozó olvasmányokat *Pászthy* Ferenc ny. m. kir. főerdőtanácsos írta. Az olvasmányok egyszerű, világos, könnyen megérthető nyelven vannak megírva s tömörítve tartalmazzák mindazt, amire a tanulónak szüksége lehet.

Mint halljuk, az erdészeti rész megírásának kerekded összeállítása illetékes helyen is külön elismerést váltott ki. Hogy mennyire fontos az ilyirányú munkálkodás, abból is megítélhető, hogy a kinyomtatott első 5000 példány máris közel áll az elfogyáshoz.

Az „Erdészeti Lapok“ 1925. évi VII. füzetének HIRDETÉSEI.

Az ERDÉSZETI LAPOK mellett mérsékelt közlési díjért a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak.

Díjszabás. Kéthasábos szélességben (107 mm) garmond betűvel vagy ennél nagyobb betűfajttával szedett hirdetés milliméterenkint 2500 korona. (Egyszeri megjelenés mellett egész oldal 400.000 K.) Táblázatos és garmond betűnél kisebb betűfajttával szedett hirdetések másfélszeres egy-ségárral számíttatnak. Ismételt megjelenés esetén megfelelő árkedvezmény.

Apróhirdetéseknél egy szó 1500 K, álláskeresleti hirdetéseknél 700 K.

Külön mellékletek megegyezés szerint.

Magyar Erdőbirtokosok Faértékesítő Részvénytársasága

Budapest IX, Calvin-tér 7. sz.

Elvállalja termelt, tövönálló vagy feldolgozott fakészletek bizományi értékesítését, vesz és elad bármily mennyiségű tűzifát és fűrészelt anyagokat. Értékesítési kérdésekben készséggel áll az erdőbirtokos és erdőtiszt urak rendelkezésére.

(I. XII. 7.)

Egy húszéves, nőtlen, erdőőri és vadőri szakiskolát végzett erdőőr, jóbizonyítvánnyal rendelkezik, állást keres. Bósa András Nyiregyháza, Sóstó erdő.

(5. V. 5.)

Erdőőri és vadőri iskolát végzett 22 éves egyén, kitűnő bizonyítvánnyal, több évi gyakorlattal, állást keres azonnali belépésre. Cim a kiadóhivatalban.

(6. III. 3.)

VUK M. ÉS FIAI BUDAPEST

FATERMELŐK ÉS FAKERESKEDŐK

ALAPÍTATOTT: 1847

Vásárolnak tölgydongafa-, talpfa-, vagy tűzfatermelésre alkalmas erdőket tővön és feldolgozott fakészleteket.

Iroda: V. kerület, Kálmán-utca 10.

Fatelep: V. kerület, Váci-ut 160.

(I. VI. 4.)

Nagyméltóságú gróf Mailáth József úr révleányvári erdészeténél, elsőrendű hasított fából készített 500—800 l-es transzport, 200—500 l-es boroshordók és 8—14 akós dongák kerülnek eladásra, kisebb-nagyobb mennyiségben. Bővebb felvilágosítást: Révleányvári erdészeti, Zemplénagárd ad.

(9. II. 1.)

VIZI JENŐ

KÖRMENDI FENYŐMAGPERGETŐGYÁRA

KÖRMEND (VAS MEGYE)

Ajánl a legolcsóbb napiáron szavatolt magas csíráképességű erdei, fekete-, luc-, vörös- stb.

fenyőmagvakat, *továbbá frisstér-*

mésű akác-, juhar-, kőris-, gledics-, éger- stb

lombfamagvakat, *vala-*

frisstér-mésű alma-, körte-, cseresznye-, mahaleb-myrtabolán- stb.

gyümölcsmagvakat

Fenyőmagpergetőtelepünk, mint ilyen, a legnagyobb Magyarországon

Nagyobb szükséglet esetén külön előnyös árajánlattal szolgálunk

Távíratl cím: „Vizi, Körmend“

(3. XII. 11.)

Vezetőállásban lévő, 35 éves, nős, r. kath. uradalmi főerdőmérnök nagyobb erdőbirtokon állást keres, nagy mérnöki gyakorlatl. Jelenlegi állását kizárólag etikai okok miatt kívánja változtatni. Szíves megkeresést „1889“ jelígre a kiadóba kér.

(10. III. 1.)

DR. LAMM ANTAL

FENYŐMAGPERGETŐGYÁRA

KÖRMEND

 Sürgőnycim: DR. LAMM, KÖRMEND

LEGMAGASABB CSIRAKÉPESSÉGŰ
TÚLEVELŰ-, LOMBFA-, GYÜMÖLCS- ÉS SPECIÁLIS
KÜLFÖLDI MAGVAK
KAPHATÓK A LEGMEGBIZHATÓBB
MINŐSÉGBEN

(4. XII. 10.)

Cégem 1918 óta fennáll és gyáram 1923-ban modern berendezéssel újonnan lett felépítve, mely nem tévesztendő össze más céggel.

Erdőtulajdonosok figyelmébe. Jegenye- vagy lucfenyő-ágakat és rukszust vagóntételben veszek őszi lekötésre, sürgős ajánlatokat kérek. Debertolis Ferenc, Budapest, IV., Vámház körút 14, I. 4. (13. II. 1.)

32 darab táblára szerelt abnormis őzaganec (14 nyársas, a többi villás és hatos) sürgősen eladó. Cím: özy. Janussek Istvánné, Székesfehérvár, Ősz u. 2. (12. I. 1.)

Okleveles erdőmérnök gyakorlattal, állást keres. Ajánlatokat a kiadóhivatal továbbít. (11. I. 1.)

30 éves, nőtlen, okl. mérnök és erdőmérnök, erdőkitermelési és faipari gyakorlattal, állást keres. Cím a kiadóhivatalban. (8. I. 1.)

Szakiskolát végzett fiatal, nős, r. kath., volt erdőőr, folyó év szeptember 20-ig állást keres, ki szakszerű, önálló erdőkezelés, erdősítés, vadtenyésztésben, mezőgazdaság s összes mellékágazataiban teljes jártas s önállóan vezetni tudja, erélyes, becsületes, kitűnő szolg. bizonyítvánnyal állandó megélhetést keres hol szorgalmánál fogva megbecsülik. Ki állásba helyez, két mázsa búza értékét adom. U. p. Abaujszántó, Tóth József, Cekeháza címre küldendő. (7. III. 1.)

Az „Erdészeti Lapok“ 1925. évi VII. füzetének tartalma:

	Oldal
<i>Róth Gyula</i> : A szálerdő vágásmódjainak és állományalakjainak nomenklatúrája	223
<i>Hivatalos közlemények</i> : I. Hirdetmény az állami facsemeték kiszolgáltatása tárgyában. — II. Hirdetmény az erdőőri és vadőri szakvizsgák megtartása ügyében	251
<i>Különfélék</i> : Feilitzsch Arthur báró † — Személyi hírek — Vitézek avatása — A Tiszajobbparti Erdészeti Egyesület tanulmányi kirándulása (<i>Lippoczy</i>) — Erdészeti ismeretek terjesztése a gazdasági és általános ismétlő iskolákban	255
<i>Hirdetések</i>	I.—III.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES OF AMERICA FROM 1789 TO 1876

By J. P. FARRAR, LL.D., President of the University of Michigan

NEW YORK: HARVARD UNIVERSITY PRESS, 1895.
PUBLISHED BY THE UNIVERSITY OF MICHIGAN PRESS, ANN ARBOR, MICH.
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN PRESS, ANN ARBOR, MICH.
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN PRESS, ANN ARBOR, MICH.
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN PRESS, ANN ARBOR, MICH.